

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

BARDZO
MŁODA KULTURA
woj. lubuskie

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Bardzo Młoda Kultura 2023–2025

Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 – woj. lubuskie

Raport z ewaluacji wojewódzkiej 2024

Badania w ramach programu NCK Bardzo Młoda Kultura 2023-2025

Sylwia Słowińska, Katarzyna Walentynowicz-Moryl

Zielona Góra 2024

SPIS TREŚCI

Wstęp/nota metodologiczna.....	2
Wyniki ewaluacji.....	3
1. Realizacja celów programu BMK w projektach lokalnych.....	3
2. Wsparcie osób pracujących z młodzieżą poprzez ofertę szkoleniową i informacyjno-sieciującą	9
3. Rozwój sieci lokalnych BMK.....	11
4. Podsumowanie ewaluacji projektów lokalnych w roku 2024.....	15
Podsumowanie i rekomendacje.....	25
Spis tabel i ilustracji.....	28
Załączniki.....	29

Wstęp/nota metodologiczna

Raport prezentuje wyniki ewaluacji wojewódzkiej przeprowadzonej w 2024 roku w ramach programu Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 w województwie lubuskim przez zespół badawczy z Uniwersytetu Zielonogórskiego – partnera Operatora Regionalnego BMK w Lubuskiem – Regionalnego Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze. Badania zrealizowane zostały zgodnie z wytycznymi Narodowego Centrum Kultury sformułowanymi w dokumencie *Bardzo Młoda Kultura 2023–2025. Instrukcje Realizacji Diagnoz i Ewaluacji – Poziom Regionalny*.

Ewaluacja służyła:

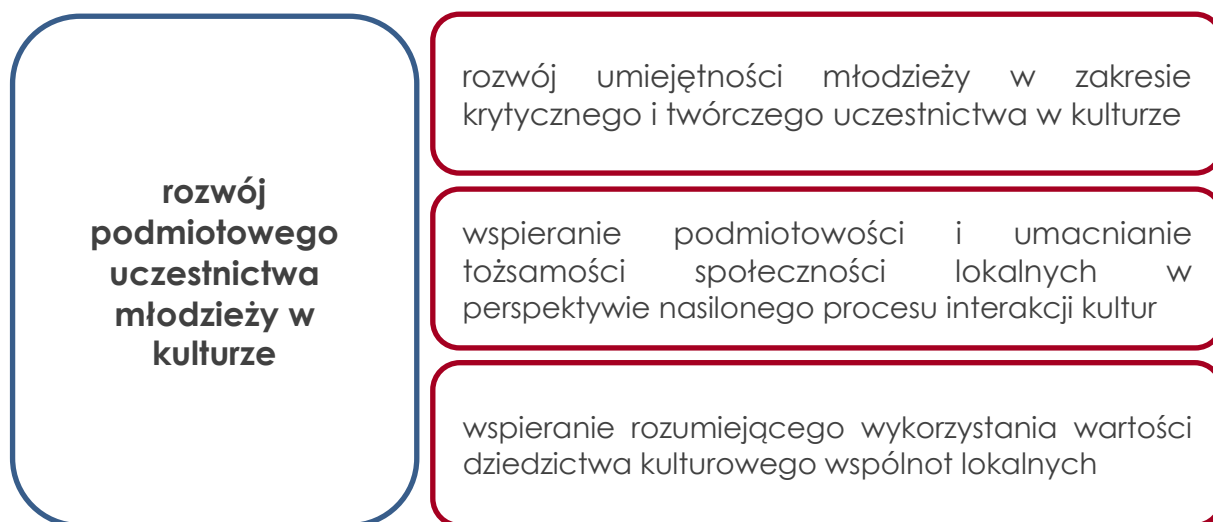
- Określeniu, w jaki sposób projekty lokalne odnosiły się do celów programu BMK.
- Rozpoznaniu, jak wspierany był rozwój kompetencji i możliwości działania osób pracujących z młodzieżą.
- Określeniu, jak wspierany był rozwój sieci lokalnych BMK.
- Podsumowaniu wniosków z ewaluacji projektów lokalnych.

Metodą zastosowaną w badaniach była analiza danych zastanych. Analizie poddano: dokumentację projektów, dokumentację i podsumowania ewaluacji projektów lokalnych, raport z diagnozy wojewódzkiej 2024.

Wyniki ewaluacji

1. Realizacja celów programu BMK w projektach lokalnych

Rys.1. Cele programu BMK 2023-2025

Źródło: opracowanie własne.

Analiza dokumentacji projektów lokalnych pozwoliła stwierdzić, że wszystkie realizowały cele programu, aczkolwiek czyniły to w różnym stopniu. Główny cel BMK - rozwijanie podmiotowego uczestnictwa w kulturze realizowany był już na etapie przeprowadzania diagnoz lokalnych: wszystkie podmioty wykonały to zadanie zgodnie z zaleceniami zawartymi w instrukcji przygotowanej przez NCK. Aktywne zaangażowanie młodych ludzi w ten proces, oddanie im inicjatywy i umożliwienie opisanie własnych doświadczeń związanych z uczestnictwem w kulturze, spędzaniem czasu wolnego, opowiedzenia o swoich potrzebach oraz wyrażenia oczekiwań względem projektu, pozwoliło zaproponować młodym uczestnikom działania, których w ich odczuciu brakuje w środowisku lokalnym, które ich interesują i są dla nich ważne. Jak wynika z badań, koncepcje działań projektowych powstały w odpowiedzi na potrzeby i oczekiwania młodzieży (zob. tab.1). Podmiotowe uczestnictwo w projektach umożliwiła także ewaluacja lokalna, przeprowadzona z zastosowaniem aktywizujących technik i narzędzi przygotowanych przez zespół badawczy z Uniwersytetu Zielonogórskiego (plakaty do sesji plakatowej w panelu „Podróże z kulturą”, ankieta-wydzieranka), w której oddano głos młodzieży i zachęcono do dokonania niezależnej oceny projektów.

Tab.1. Potrzeby i oczekiwania młodzieży zidentyfikowane w diagnozach lokalnych i uwzględnione w projektach

Projekt	Zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania młodzieży
Architektura też kultura	<ul style="list-style-type: none">• brak informacji o wydarzeniach kulturalnych;• brak podmiotów tworzących ofertę uczestnictwa w kulturze w środowisku lokalnym;• <u>potrzeba uczestniczenia w różnorodnych wydarzeniach kulturalnych i edukacyjnych, odpowiadających na różne zainteresowania;</u>*• zainteresowanie realizowaniem własnych pomysłów i projektów;• potrzeba posiadania przestrzeni do spotkań - miejsc bezpiecznych, przyjaznych, zadbanej i lepiej wyposażonych (oświetlenie, sprzęt, ławki, miejsca do relaksu, kosze na śmieci, sanitariaty);• oczekiwanie większych możliwości uprawiania sportu i aktywności fizycznej;
Scena dla Młodych	<ul style="list-style-type: none">• <u>potrzeba szkoleń/warsztatów dotyczących zainteresowań młodzieży, dla grup powstających z inicjatywy młodzieży;</u>• zainteresowanie bliższym kontaktem z lokalnym dziedzictwem kulturowym (na popularności zyskuje kompleks pałacowy gdzie można zetknąć z kolorytem lokalnej kultury) oraz wymianą doświadczeń z żyjącą na terenie powiatu żagańskiego mniejszością łemkowską;
Korzenie Przeszłości – Pieśni Przyszłości. Nowosolska młodzież odkrywa swoje korzenie i wzmacniania więzi z miejscem zamieszkania	<ul style="list-style-type: none">• brak miejsc, w których młodzież może czuć się swobodnie, spotykać bez oceniania, nadzoru rodziców;• oczekiwanie, żeby w miejscach, w których spotyka się młodzież będzie więcej się działo, (brakuje questów, gry miejskiej, zasobów w sieci dotyczących ciekawostek);• <u>zainteresowanie organizowaniem przedsięwzięć, chęć bycia ich częścią, działania kolektywnego;</u>• <u>potrzeba spotykania się i rozmawiania; zainteresowanie historią, także własną, własną tożsamością kulturową;</u>

* podkreślone potrzeby i oczekiwania młodzieży to te, które zostały uwzględnione w projektach

Akademia artystyczna „Z tamtej strony jeziora”	<ul style="list-style-type: none">• <u>chęć uczestniczenia w większym zakresie w wydarzeniach kulturalnych w mieście (za mało czasu ze względu na obowiązki szkolne)</u>• <u>oczekiwanie, że zajęcia rozwijające talenty muzyczne, plastyczne młodzieży będą organizowane w dogodnych dniach i godzinach, kiedy jest więcej czasu;</u>• <u>potrzeba większego wsparcia w rozwijaniu umiejętności twórczych;</u>
Przeszyci to sam	<ul style="list-style-type: none">• <u>chęć uczestnictwa w przedsięwzięciach o charakterze twórczym, których efektem finalnym jest namacalny produkt, wykonany własnymi siłami</u>
Integracja międzypokoleniowa	<ul style="list-style-type: none">• <u>oczekiwanie większych możliwości uczestniczenia w zajęciach kreatywnych, np. twórczo-artystycznych;</u>• <u>chęć korzystania z oferty kin, teatrów, czy innych instytucji kultury;]</u>• <u>potrzeba organizowania dodatkowych zajęć pozalekcyjnych lub warsztatów artystycznych, ożywiających ofertę kulturalną miasta;</u>• <u>potrzeba stworzenia przyjaznej przestrzeni, która zachęcałaby młodych ludzi do aktywnego spędzania czasu i integracji podczas zajęć rozwijających zainteresowania;</u>• <u>oczekiwanie większej dostępności miejsc do spędzania czasu wolnego, infrastruktury sportowej i kulturalnej;</u>
Wrażenia i marzenia	<ul style="list-style-type: none">• <u>mały kontakt ze zjawiskami świata artystycznego w najbliższym otoczeniu;</u>• <u>słaba znajomość lokalnych zasobów kulturowych;</u>• <u>małe zainteresowanie różnorodnością kulturową i lokalnym dziedzictwem kulturowym;</u>
Poznaj samego siebie i walory historyczno-kulturalne Zielonej Góry	<ul style="list-style-type: none">• <u>brak pewności siebie (przynależność do jednej grupy zamyka na inne aktywności - aby spróbować czegoś innego brakuje pewności siebie, tzn. „elastyczności” w kontaktach);</u>• <u>oczekiwanie większych możliwości uczestniczenia w wycieczkach;</u>• <u>chęć integracji z innymi wioskami (dodaje odwagi w kontaktach)</u>

Źródło: opracowanie własne.

Analiza zorientowana na pytanie o to, jak projekty lokalne w województwie lubuskim w roku 2024 realizowały cele szczegółowe, również prowadzi do odpowiedzi, że działało się to w różnym stopniu. W większości przedsięwzięcia te zgodnie ze zidentyfikowanymi w diagnozach potrzebami i oczekiwaniami, tworzyły przestrzeń aktywnego uczestnictwa w kulturze, z zastosowaniem takich form pracy z uczestnikiem jak warsztaty twórcze, działania artystyczne i ich prezentacje. W jednym projekcie twórcze działania połączono z wycieczką do teatru. Pewne wątpliwości może budzić natomiast ograniczenie działań projektowych tylko do wycieczki, służącej zwiedzaniu i rekreacji, w tym przypadku choć działanie zorganizowano zgodnie z wyrażoną przez uczestniczącą w projekcie młodzież potrzebą uczestniczenia w różnorodnych wydarzeniach kulturalnych i edukacyjnych, to jednak wskazane, by było, aby zgodnie z celami BMK projekt lokalny przede wszystkim tworzył przestrzeń twórczego i aktywnego uczestnictwa w kulturze, by włączał młodych ludzi w proces samodzielnego kreowania kultury i rozwijał ich przekonanie, że są jej pełnoprawnymi twórcami.

Wszystkie projekty uwzględniały cel szczegółowy odnoszący się do wspierania rozumiejącego wykorzystania wartości dziedzictwa kulturowego wspólnot lokalnych. Także w tym przypadku poszczególne projekty realizowały wskazany cel w różnym stopniu. Wszystkie odnosiły się do tej tematyki na etapie diagnozy i ewaluacji lokalnej, które w województwie lubuskim były przeprowadzone zgodnie z instrukcją NCK, ale zostały wzbogacone o kwestie związane z lokalnym dziedzictwem kulturowym oraz lokalną tożsamością i o problematykę kontaktu z różnorodnością kulturową (Zob. Instrukcję realizacji ewaluacji na poziomie lokalnym i narzędzia w Załącznikach). Poza tym w dwóch projektach całość działań merytorycznych koncentrowała się na tematyce związanej z lokalnym dziedzictwem kulturowym i lokalną tożsamością; w trzech - tematyka ta nie była wiodąca w projekcie, ale stanowiła istotny komponent działań, mniej lub bardziej spójnie zintegrowany z koncepcją projektu. Natomiast w kolejnych trzech projektach, tematyka ta przede wszystkim obecna była wyraźnie na etapie diagnozy lokalnej i ewaluacji projektów, w merytorycznych działaniach projektowych potraktowano ją raczej marginalnie, trudno zatem uznać, że faktycznie miało tu miejsce rozwijanie kompetencji, świadomości i postaw w tym zakresie.

Cel szczegółowy, odnoszący się do rozwijania kompetencji komunikacji międzykulturowej realizowany był w projektach w najmniejszym stopniu. Jak już wyżej wspomniano, dyskusja i refleksja związana z problematyką różnorodności kulturowej i kontaktu z innymi kulturami inicjowana była we

wszystkich projektach w ramach diagnozy lokalnej oraz ewaluacji projektów. Wątki różnorodności kulturowej w merytorycznych działaniach pojawiały się w projektach w powiązaniu z tematyką dziedzictwa kulturowego i tożsamości lokalnej. Tematyka ta bowiem na terenie województwa lubuskiego wiąże się w naturalny i oczywisty sposób ze zróżnicowaniem kulturowym ze względu na historyczną specyfikę zachodnich ziem Polski, wynikającą z przesunięcia granic po II wojnie światowej, obecnością niemieckiego dziedzictwa kulturowego na tych terenach oraz osiedlaniem się na nich ludności zróżnicowanej kulturowo.

Tab.2. Tematyka projektów i rozwijane kompetencje – zestawienie na podstawie dokumentacji projektów

Nazwa projektu	Tematyka projektu	Kompetencje rozwijane w projekcie
Architektura też kultura	dziedzictwo kulturowe miast lubuskich - Zielona Góra, Żagań	<ul style="list-style-type: none"> • znajomość dziedzictwa kulturowego regionu • wzmocnienie relacji rówieśniczych i integracja społeczna • podmiotowość (poczucie wpływu na decyzje dotyczące młodzieży)
Scena dla Młodych	zainteresowania młodzieży (wokalne, muzyczne)	<ul style="list-style-type: none"> • świadomość zróżnicowania i wartości lokalnego dziedzictwa kulturowego • zainteresowania i umiejętności wokalne; • kompetencje interpersonalne (negocjacyjne) • podmiotowe uczestnictwo w kulturze
Korzenie Przeszłości – Pieśni Przyszłości. Nowosolska młodzież odkrywa swoje korzenie i wzmacniania więzi z miejscem zamieszkania	lokalna tożsamość i dziedzictwo kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> • świadomość zróżnicowania kulturowych tożsamości (korzeni) • znajomość lokalnego dziedzictwa kulturowego • wzmocnienie więzi z miejscem zamieszkania
Akademia artystyczna „Z tamtej strony jeziora”	działania artystyczne (muzyka, śpiew plastyka, fotografia) z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • kreatywność • umiejętności twórcze (wokalne, muzyczne, plastyczne, fotograficzne) • świadomość wartości

	regionu i różnorodności kulturowej społeczności lokalnej	<p>dziedzictwa kulturowego regionu i różnorodności kulturowej społeczności lokalnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzmocnienie więzi z lokalnym dziedzictwem kulturowym • podmiotowe i aktywne uczestnictwo w kulturze • umiejętności występów publicznych /prezentacji • umiejętności interpersonalne i więzi rówieśnicze
Przeszyj to sam	warsztaty krawieckie z elementami kulturowych tradycji regionu	<ul style="list-style-type: none"> • wyobraźnia i twórcze umiejętności • świadomość tradycji kulturowych regionu
Integracja międzypokoleniowa	międzypokoleniowe warsztaty malowania na szkłe / tradycje regionu (huta szkła)	<ul style="list-style-type: none"> • więzi międzypokoleniowe / solidarność międzypokoleniowa • umiejętności twórcze (malowanie na szkłe) • znajomość lokalnej historii, tradycji i tożsamości
Wrażenia i marzenia	warsztaty twórcze (tkanina, mała ceramika in.)	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętności twórcze • świadomość lokalnej tożsamości i lokalnych zasobów kulturowych
Poznaj samego siebie i walory historyczno-kulturalne Zielonej Góry	warsztaty teatralne i , plastyczne na temat wartości, wycieczka do teatru w Gorzowie Wlkp. (zmiana)	<ul style="list-style-type: none"> • odpowiedzialność, • szacunek, życzliwość • przyzwoitość-uczciwość; solidarność-przyjaźń; optymizm • kreatywność/ kompetencje twórcze • podmiotowość • umiejętności interpersonalne • wzmocnienie więzi rówieśniczych

Źródło: opracowanie własne.

Analiza dokumentacji projektów zorientowana na określenie, jak przedsięwzięcia te realizowały cele programu BMK, prowadzi do jeszcze jednego wniosku, z którego wynika istotne zalecenie. Projekt jest formą pracy złożoną, prowadzącą do określonych zmian (w przypadku BMK zmian uczestnictwa w kulturze młodzieży), zaś każda zmiana, zwłaszcza ta, która dotyczy ludzkich postaw, nawyków, przekonań i zachowań, wymaga czasu. Dlatego pewne wątpliwości co do realnej zmiany w obszarach, jakie wyznaczają cele BMK, budzą krótkotrwałe projekty, w których działania merytoryczne trwały jeden lub dwa dni. Wskazanym by było w przyszłych latach zadbać o świadomość podmiotów realizujących projekty lokalne na temat specyfiki tej formy, jej złożoności i konieczności dłuższej, rozłożonej w czasie pracy z młodzieżą, co dawałoby większą szansę na osiągnięcie lub raczej inicjowanie realnych zmian w obszarze uczestnictwa w kulturze młodych ludzi.

2. Wsparcie osób pracujących z młodzieżą poprzez ofertę szkoleniową

i informacyjno-sieciującą

W roku 2024 w województwie lubuskim zorganizowano cztery spotkania informacyjne i sieciujące:

1. Spotkanie informacyjne dla podmiotów zainteresowanych partnerstwem w ramach BMK; inauguracja II roku realizacji programu; 21-22.03.2024; Jesionka (gmina Kolsko)
2. Spotkanie wprowadzające dla podmiotów zainteresowanych partnerstwem, 16.05.2024, Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze.
3. Spotkanie dla partnerów, 25.06.2024, Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze
4. Spotkanie podsumowujące realizację programu w roku 2024 oraz partnersko-sieciujące wraz z warsztatami; 17-18.10.2024, Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze

Organizacja spotkań sieciujących i informacyjnych w dwóch lokalizacjach (głównie w siedzibie Operatora Regionalnego w Zielonej Górze) nie wydaje się optymalna dla rozwijania sieci wsparcia BMK oraz dla upowszechniania jego założeń w regionie. Warto by było powrócić do rozwiązań z początkowych edycji, czyli organizowania spotkań „w terenie”, w środowiskach lokalnych, zwłaszcza na obszarze gmin, które są słabo obecne

w programie lub w których do tej pory w ogóle nie miały miejsca żadne interwencje.

W roku 2024 w województwie lubuskim zorganizowano dziesięć form edukacyjnych:

1. Szkolenie *Standardy ochrony małoletnich w instytucjach kultury*, 21.03.2024, Jesionka (gmina Kolsko)
2. Szkolenie *Pozyskiwanie środków na rozwój instytucji*, 21.03.2024, Jesionka (gmina Kolsko)
3. *Warsztat pracy animacyjnej z grupą twórczą*, 21.03.2024, Jesionka (gmina Kolsko)
4. *Warsztat Animacje dla młodzieży z różnych krajów świata*, 22.03.2024, Jesionka (gmina Kolsko)
5. *Warsztat Bardzo Młoda Kultura z perspektywy młodzieży*, 22.03.2024, Jesionka (gmina Kolsko)
6. *Panel Diagnoza potrzeb – od pomysłu do działania*, 22.03.2024, Jesionka (gmina Kolsko)
7. *Warsztat Pozyskiwanie środków pomocowych, w tym KPO i PARP*, 17.10.24, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra
8. *Warsztaty larpowe Konflikty i zarządzanie nimi*, 17.10.24, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra
9. *Warsztaty integracyjne międzykulturowe*, 18.10.24, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra
10. *Warsztaty Podstawy podcastingu*, 18.10.24, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra

Można zauważyć, że warsztaty i szkolenia w ramach BMK często realizowane były jednocześnie ze spotkaniami sieciującymi i informacyjnymi (w ramach jednego wydarzenia). Takie rozwiązanie niewątpliwie ma zalety organizacyjne dla Operatora Regionalnego i uczestników (przede wszystkim pozwala na oszczędzanie czasu i środków), ale z drugiej strony ogranicza liczbę spotkań oraz osób biorących w nich udział, a tym samym i okazji do nawiązywania relacji, rozbudowywania sieci i docierania do szerszego grona różnych podmiotów, które angażują się w województwie w działania kulturalne, edukacyjne i animacyjne.

Szkolenia i warsztaty zorganizowane w roku 2024 wspierały ważne kompetencje edukatorów i animatorów kultury z zakresu trzech obszarów tematycznych:

- zasady i metodyka pracy w kulturze z młodzieżą

- narzędzia i metody pracy edukacyjnej i animacyjnej
- pozyskiwanie środków na działania w kulturze
- przygotowanie projektu BMK/ diagnoza i ewaluacja w projekcie BMK.

Analiza dokumentacji lokalnych diagnoz oraz ewaluacji prowadzi do wniosku, że praktycy potrzebują dalszego wsparcia szkoleniowego w zakresie przeprowadzania diagnoz i ewaluacji, chodzi tu nie tylko o konkretne umiejętności metodyczne, lecz również o świadomość znaczenia tych badań w projektach, zrozumienie wartości dobrze przeprowadzonej diagnozy i ewaluacji dla praktyki. Wydaje się bowiem, że dla części realizatorów diagnoza i ewaluacja to tylko jeden z uciążliwych wymogów, które trzeba spełnić pozyskując dofinansowanie, a nie działanie, od którego zależy sens i jakość danego projektu, a także i kolejnych, przeprowadzanych w przyszłości.

3. Rozwój sieci lokalnych BMK

Sieci lokalne BMK budowane są poprzez różne rodzaje interwencji podejmowane w programie, ale największy potencjał w tym zakresie ma bez wątpienia realizacja projektów lokalnych. Nawiązywanie partnerstw służących przeprowadzaniu projektów lokalnych. Ten rodzaj współpracy tworzy optymalną przestrzeń do kontaktów, wymiany doświadczeń i zasobów oraz wspólnego działania na rzecz edukacji kulturowej w województwie. W roku 2024 w roli partnerów Operatora Regionalnego realizujących projekty lokalne występowały dwa rodzaje podmiotów: publiczne instytucje kultury (1 dom kultury i 2 biblioteki) oraz organizacje pozarządowe (2 fundacje, 4 stowarzyszenia). Tej roli w roku 2024 nie podjęła żadna szkoła, prywatna firma ani niezależni edukatorzy/ animatorzy. Zjawisko mniejszego zaangażowania w program BMK szkół zostało zaobserwowane już we wcześniejszych jego edycjach, szkoły wciąż w sieci są słabo reprezentowane, co m.in. może wiązać się z „kryzysem szkoły” i trudną sytuacją zawodową nauczycieli, ale także z harmonogramem BMK, zgodnie z którym działania projektowe przynajmniej częściowo wypadają w czasie wakacji, a więc urlopów nauczycieli.

Tab.3. Rodzaje podmiotów realizujących projekty lokalne BMK w województwie lubuskim w latach 2024

Rodzaj podmiotu realizującego projekt				
publiczna instytucja kultury	szkoła /placówka oświatowa	organizacja pozarządowa	firma prywatna	niezależny/a edukator/ka
3 projekty	0	6 projektów	0	0

Źródło: opracowanie własne.

W drugim roku realizacji trzeciej edycji programu BMK w województwie lubuskim interwencje w formie projektów lokalnych miały miejsce w czterech gminach/ośrodkach, w których wcześniej nie realizowano tego rodzaju przedsięwzięć. A zatem sieć wzbogaciła się o kolejne podmioty i rozwinęła swoją strukturę w kilku nowych lokalizacjach, wypełniając „białe plamy”. Dwa podmioty realizowały już projekty lokalne w ramach poprzednich edycji BMK, co z kolei wskazuje na trwałość relacji i ciągłość współpracy.

Tab.4. Partnerzy Operatora Regionalnego BMK i ich partnerzy lokalni

Nazwa projektu	Partnerzy Operatora Regionalnego – realizatorzy lokalnych projektów	Partnerzy lokalni podmiotów realizujących projekt
Architektura też kultura	Gminna Biblioteka Publiczna w Bledzewie	Młodzieżowa Rada Miasta Żagań Szkoła Podstawowa im. Jana Dekerta w Bledzewie
Scena dla Młodych	Żagański Pałac Kultury, Żagań	Młodzieżowa Rada Miasta Żagań
Korzenie Przeszłości – Pieśni Przyszłości. Nowosolska młodzież odkrywa swoje korzenie i wzmacniania więzi z miejscem zamieszkania	Fundacja Panopticum, Nowa Sól	Teatr Terminus A Quo Nowa Sól Stowarzyszenie P.A.R.K., Nowa Sól Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego

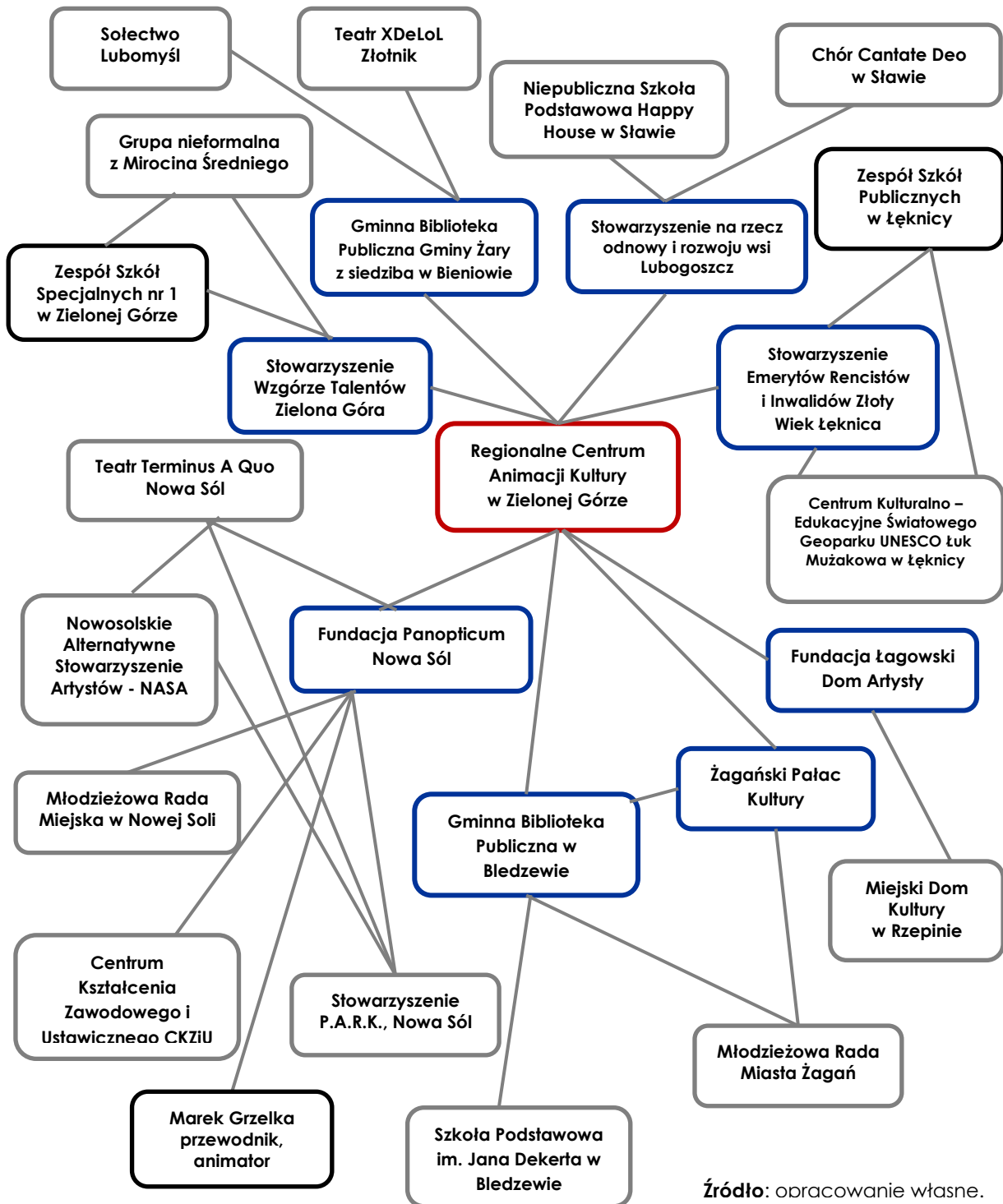
		CKZiU w Nowej Soli Młodzieżowa Rada Miejska w Nowej Soli Nowosolskie Alternatywne Stowarzyszenie Artystów - NASA
Akademia artystyczna „Z tamtej strony jeziora”	Stowarzyszenie na Rzecz Odnowy i Rozwoju Wsi Lubogoszcz	Niepubliczna Szkoła Podstawowa Happy House w Sławie Chór Cantate Deo w Sławie
Przeszyj to sam	Stowarzyszenie Wzgórze Talentów, Zielona Góra	Grupa nieformalna z Mirocina Średniego
Integracja międzypokoleniowa	Stowarzyszenie Emerytów Rencistów i Inwalidów „Złoty Wiek” w Łęknicy	Zespół Szkół Publicznych w Łęknicy
Wrażenia i marzenia	Fundacja Łagowski Dom Artysty, Łagów	Miejski Dom Kultury w Rzepinie
Poznaj samego siebie i walory historyczno-kulturalne Zielonej Góry	Gminna Biblioteka Publiczna Gminy Żary, Bieniów	Sołectwo Lubomyśl Teatr XDeLoL, Złotnik

Źródło: opracowanie własne.

Zadaniem realizatorów projektów było stworzenie lokalnych partnerstw dla przeprowadzenia projektów. Każdy z realizatorów zawarł takie partnerstwa z instytucjami, organizacjami lub/ nieformalnymi grupami ze swojego otoczenia.

Analiza dokumentacji pokazuje, że liczba partnerów była różna w poszczególnych projektach – od jednego podmiotu po pięć. Ze względu na założenie budowania sieci BMK oraz osadzenia projektu w lokalnym kontekście należałoby zadbać, aby realizatorzy faktycznie tworzyli lokalną sieć i nie ograniczali się do nawiązania współpracy z jednym podmiotem. Warto też zwrócić uwagę, czy partner lokalny rzeczywiście działa w danym środowisku, analizy pokazują, że nie zawsze tak było, budzi to wątpliwości co do realności współpracy. Oprócz lokalnych partnerów wykazywanych w tej roli w dokumentacji, część realizatorów angażowała do działań także inne podmioty i osoby, które również wzmacniały sieć BMK (stąd pewne różnice pomiędzy wykazem partnerów w tabeli a członkami sieci ujętymi na mapie).

Rys. 2. Mapa sieci lokalnej BMK w roku 2024

- Operator Regionalny
- Partnerzy Operatora Regionalnego, realizatorzy projektów lokalnych
- Partnerzy lokalni realizatorów projektów
- Inne podmioty/osoby współpracujące z realizatorami projektów

Rozmieszczenie projektów lokalnych oraz zawiązanych na ich rzecz partnerstw w województwie w roku 2024 wskazuje na nierównomierny rozkład oddziaływań. Interwencje skoncentrowały się głównie na południu Lubuskiego i tu właśnie umocniła się sieć wsparcia edukacji kulturowej. Drugi rok realizacji trzeciej edycji programu potwierdza, że nastąpiło wycofanie z działań w ramach BMK podmiotów z północy województwa, ulokowanych w gminach, w których wcześniej miały miejsce interwencje różnego typu (projekty, spotkania informacyjne i sieciujące, szkolenia), co ważne także z północnej stolicy – Gorzowa Wlkp., gdzie w poprzednich edycjach koncentrowało się wiele projektów (i innych interwencji), w drugim roku trzeciej edycji BMK miasto to nadal nie jest reprezentowane w programie. Nieobecne są w programie również gminy z zachodu województwa. To prowadzi do konkluzji, że potrzebne są intensywniejsze działania na tych obszarach, które były reprezentowane w programie wcześniej, ale w ostatniej edycji już nie są, a także tych, które do tej pory nie były objęte żadną interwencją lub tylko bardzo ograniczoną. Niezbędne wydają się tu zabiegi informacyjne i sieciujące, zapoznające z programem, jego założeniami i możliwościami, jakie stwarza, oraz silniejsze wsparcie lokalnych podmiotów z tych terenów zachęcające do nawiązywania partnerstw z Operatorem Regionalnym i ułatwiających przygotowanie projektów. Wydaje się też, że praktyka organizowania spotkań informacyjnych i sieciujących oraz szkoleń i warsztatów w terenie, poza siedzibą Operatora, w środowiskach lokalnych owocowała w większym wymiarze zaangażowaniem w działania w ramach programu BMK podmiotów z tych środowisk.

4. Podsumowanie ewaluacji projektów lokalnych w roku 2024

Ewaluacja projektów lokalnych służyła:

- Określeniu, jak realizowany w społeczności lokalnej projekt odpowiadał na potrzeby młodzieży w kontekście jej wolnego czasu oraz podmiotowego uczestnictwa w kulturze.
- Określeniu, jak młodzież była zaangażowana w diagnozę lokalną, realizację oraz ewaluację projektów.

Zgodnie z zaleceniami NCK ewaluacja projektów przeprowadzana została przez realizatorów partnerstw lokalnych, przy wsparciu Operatora Regionalnego. Za udzielenie wsparcia odpowiedzialny był zespół badaczy z

Uniwersytetu Zielonogórskiego. Odbywało się ono w formie szkoleń (dwa szkolenia), przygotowania narzędzi oraz szczegółowych instrukcji organizacji, prowadzenia i dokumentowania badania ewaluacyjnego oraz bieżących konsultacji telefonicznych i mailowych.

Ewaluacja przeprowadzana była z zastosowaniem panelu z elementami warsztatu, który opierał się na pracy z wykorzystaniem dwóch technik: sesji plakatowej oraz ankiety-wydzieranki. Zespół badawczy skonstruował do technik narzędzia, inspirowane narzędziami z poprzedniej edycji BMK: był to zestaw plakatów do sesji plakatowej „Podróże z kulturą” oraz formularz ankiety. Sesja plakatowa „Podróże z kulturą” opierała się na otwartych pytaniach dotyczących oceny projektu i efektów uczestnictwa w nim. Młodzież odpowiadała na pytania, które były punktem wyjścia do dyskusji:

- Co się działo w projekcie?/ co robiliście?
- Jakie były plusy projektu? Co było cenne? Co Wam się podobało?
- Co wymagałoby zmiany w projekcie?/ Jakie były minusy? Co Wam się nie podobało?
- Jakie efekty przyniósł projekt? Co Wam dało uczestnictwo w projekcie? Czego się nauczyliście?
- Jak projekt zmienił Wasz sposób spędzania czasu wolnego?

Ankieta-wydzieranka zawierała pytania z odpowiedziami wielokrotnego wyboru. Pytania odnosiły się do:

- rodzaju działań, jakie miały miejsce w projektach (poznawanie i pielęgnowanie tradycji kulturowych, poznawanie innych kultur, kontakt z innymi kulturami, poznawanie kultury /tradycji swojego miejsca zamieszkania; poznawanie różnorodności kulturowej);
- sposobu, w jaki młodzież była zaangażowana w projekt (uczestnicy mieli możliwość twórczego działania; uczestnicy działali według poleceń prowadzącego; uczestnicy mieli możliwość wyrażania swoich opinii i oczekiwań; uczestnicy mieli możliwość realizacji własnych pomysłów; zdanie uczestników było brane pod uwagę);
- możliwości współdecydowania (o tematyce zajęć, sposobach działania w projekcie i sposobach prezentowania efektów projektu).

Wszyscy realizatorzy lokalnych projektów przeprowadzili z młodzieżą panel ewaluacyjny, 6 realizatorów skorzystało z obu technik (sesja plakatowa i ankieta-wydzierana), 1 realizator przeprowadził ewaluację wykorzystując

własne narzędzie dostosowane do możliwości uczestników (projekt z uczniami szkoły specjalnej), 1 realizator przeprowadził tylko ankietę-wydzierankę.

Na zakończenie realizatorzy mieli za zadanie przygotować opracowanie zawierające opis podsumowujący ewaluację zrealizowanych projektów, jeden realizator nie przygotował tego opracowania. Większość realizatorów w treści opracowań uwzględniła wszystkie elementy, które wyszczególniono w *Instrukcji realizacji diagnoz i ewaluacji - poziom lokalny*, czyli:

- opis zrealizowanego projektu lokalnego (w tym określenie diagnozy potrzeb, założeń projektu, przebiegu, efektów);
- podsumowanie ewaluacji (w tym określenie, w jakim stopniu realizowany w społeczności lokalnej projekt odpowiada na potrzeby młodzieży; w jaki sposób i w jakim stopniu młodzież była zaangażowana w diagnozę lokalną, realizację oraz ewaluację projektów);
- wskazanie możliwych długotrwałych efektów zrealizowanych działań.

W większości opracowań brakuje jednak bezpośredniego odwołania do informacji uzyskanych z zastosowaniem sesji plakatowej i ankiety-wydzieranki, szczególnie dotyczących uwzględnienia w projektach kwestii związanych z lokalną tożsamością/lokalnym dziedzictwem oraz różnorodnością kulturową.

Tab.5. Ewaluacja projektów lokalnych – zestawienie zastosowanych technik badawczych i pozyskanych materiałów

Projekt	zastosowane techniki	dokumentacja badań
Architektura też kultura	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (20)
		opracowanie podsumowujące wyniki ewaluacji projektów lokalnych
Scena dla Młodych	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (6)
		opracowanie podsumowujące wyniki ewaluacji projektów

		lokalnych
Korzenie Przeszłości – Pieśni Przyszłości. Nowosolska młodzież odkrywa swoje korzenie i wzmacniania więzi z miejscem zamieszkania	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (6)
		opracowanie podsumowujące wyniki ewaluacji projektów lokalnych
Akademia artystyczna „Z tamtej strony jeziora”	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (7)
		opracowanie podsumowujące wyniki ewaluacji projektów lokalnych
Przeszyj to sam	ocena poprzez emotikony	opracowanie podsumowujące wyniki ewaluacji projektów lokalnych
Integracja międzypokoleniowa	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (18)
		opracowanie podsumowujące wyniki ewaluacji projektów lokalnych
Wrażenia i marzenia	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (21)
		opracowanie podsumowujące wyniki ewaluacji projektów lokalnych
Poznaj samego siebie i walory historyczno- kulturalne Zielonej Góry	Sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	Ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (8)
		opracowanie podsumowujące wyniki ewaluacji projektów lokalnych

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzi młodych uczestników projektów udzielone w ramach sesji plakatowej wskazują, że w ich ramach realizowano kilka podstawowych rodzajów działań, były to:

- warsztaty twórcze/ rozwijanie umiejętności artystycznych (wokalnych, fotograficznych, muzycznych, plastycznych, krawieckich);
- działania twórcze / prezentacje twórcze (tworzenie muzyki, spektaklu, granie koncertu);
- wycieczki do innych miast/ zwiedzanie zabytków / spacer z przewodnikiem;
- rozmowy/dyskusje (o korzeniach, tożsamości lokalnej, historii miasta, wartościach);
- integracja/ zabawy/gry.

Ocena działań projektowych dokonana przez młodzież podczas sesji plakatowej wskazuje, że we wszystkich przypadkach zostały one zdecydowanie pozytywnie odebrane przez uczestników. Na pytanie o to, co było cenne w projekcie, co się im podobało, młodzi ludzie głównie odnosili się do konkretnych korzyści, jakie w ich odczuciu przyniósł im ten udział, rzadko natomiast oceniali te przedsięwzięcia całościowo. I tak wskazywano przede wszystkim, że projekt tworzył możliwości:

- spędzania czasu z rówieśnikami i nawiązywania nowych relacji;
- rozwijania określonych umiejętności twórczych i zainteresowań;
- poznawania nowych miejsc/różnych zjawisk kultury;
- twórczego działania/ tworzenia;
- zabawy, rozrywki i przyjemnego spędzania czasu;
- współpracy z innymi;
- decydowania o tym, co się dzieje w projekcie;
- spotkania i poznawania nowych ludzi.

W pojedynczych przypadkach młodzież doceniła także dobrą organizację projektów.

Wypowiedzi na temat słabych stron i ograniczeń projektów potwierdzają, że zostały one bardzo dobrze ocenione przez młodzież, większość odpowiedzi to „brak minusów”, „nie było minusów”, „wszystko super”. Część odpowiedzi wskazywała na brak w projekcie tego, czego dana osoba by sobie życzyła, np. wyjazdów poza województwo. Pojedyncze wypowiedzi odnosiły się krytycznie do określonych aspektów działań, np. „za dużo chodzenia”, „zamknięta część Palmiarni”, „podejście pani sołtysowej”, „za szybko”, „za

krótko". Są to ważne informacje dla realizatorów konkretnych projektów, natomiast nie pozwalają wyprowadzić ogólniejszych wniosków, dotyczących tego, co należałoby zmienić w przyszłości w lokalnych projektach. Trzeba też zauważyć, że panele ewaluacyjne prowadzili realizatorzy projektów, co mogło ograniczać gotowość młodzieży do krytycznej oceny.

Odpowiedzi na pytanie o to, jakie efekty przyniósł projekt, czego uczestnicy nauczyli się dzięki niemu, w dużej części były zbliżone do odpowiedzi na pytanie o to, co młodzieży podobało się w projekcie. Przede wszystkim więc wskazywano na :

- rozwój/nabycie umiejętności twórczych/artystycznych;
- rozwój kreatywności, wyobraźni;
- poszerzenie wiedzy z zakresu historii, kultury, także lokalnej/regionalnej;
- nawiązanie nowych znajomości / poznanie nowych ludzi;
- dobry wpływ na nastrój/ przyjemne spędzenie czasu/zabawę;
- rozbudzenie zainteresowania określonymi aktywnościami kulturalnymi/zjawiskami kultury / historią i kulturą lokalną;
- dostarczenie nowych przeżyć i doświadczeń.

Pytanie, o to jak projekt zmienił sposób spędzania czasu wolnego młodzieży, skłoniło uczestników nie tyle do wskazywania wpływu uczestnictwa na tę sferę ich życia, co do wypowiedzi, jak chcieliby ten czas spędzać. Tak oto młodzi ludzie chcieliby: więcej wyjeżdżać i w większym zakresie uczestniczyć w wycieczkach poza miejscem zamieszkania, kreatywnie spędzać czas, częściej wyjeżdżać do teatru, spędzać ze sobą więcej czasu, poznawać nowe miejsca, historię i kulturę. Można to interpretować dwojako: młodym ludziom spodobały się działania projektowe i chcieliby „dostać tego więcej”. Z drugiej strony, być może projekt wprowadził zmianę w takim sensie, że rozbudził zainteresowanie działaniami, które proponował i wywołał chęć, by inaczej niż dotąd spędzać czas wolny.

Ankiety-wydzieranki wypełniło stu sześciu uczestników projektów. Należy jednak podkreślić, że młodzież z Zespołu Szkół Specjalnych w Zielonej Górze (20 osób), która brała udział w projekcie realizowanym przez Fundację Wzgórze Talentów udzieliła odpowiedzi tylko na pierwsze pytanie dotyczące ogólnej oceny projektu. Specjaliści pracujący z tą młodzieżą stwierdzili, że ze względu na ich specjalne potrzeby edukacyjne nie są oni w stanie odpowiedzieć na pozostałe pytania zawarte w tym narzędziu. W związku z tym na zdecydowaną większość pytań odpowiedziało 86 młodych osób.

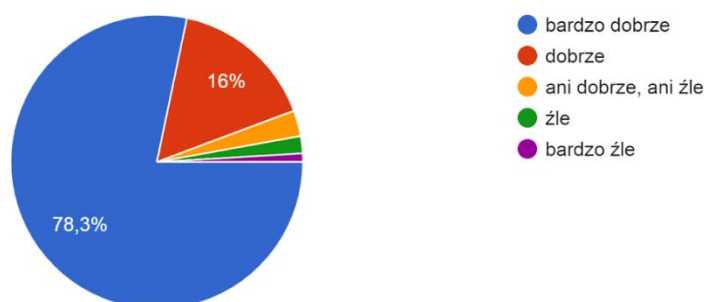
Najliczniejszą grupę we wszystkich projektach stanowiły osoby w wieku 13-15 lat. Tylko jedna osoba była w wieku poniżej 10 lat. Wśród młodych osób, które wzięły udział w ewaluacji projektów dominowały dziewczęta (68,6%). Chłopcy stanowili 26,7% ogółu badanych. Cztery osoby wybrały inną odpowiedź.

W pierwszej kolejności młodzież dokonała na skali pięciostopniowej ogólnej oceny projektu. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na stwierdzenie, że zdecydowana większość pytanym osób (78,3%) oceniła projekt, w którym brała udział bardzo dobrze. Tylko 16% badanych stwierdziło, że dobrze ocenia projekt. Bardzo sporadycznie pojawiały się odpowiedzi oceniające projekty „ani dobrze, ani źle” (3 osoby), „źle” (2 osoby), „bardzo źle” (1 osoba).

Wykres 1. Ogólna ocena projektu

Jak ogólnie oceniasz projekt?

106 odpowiedzi

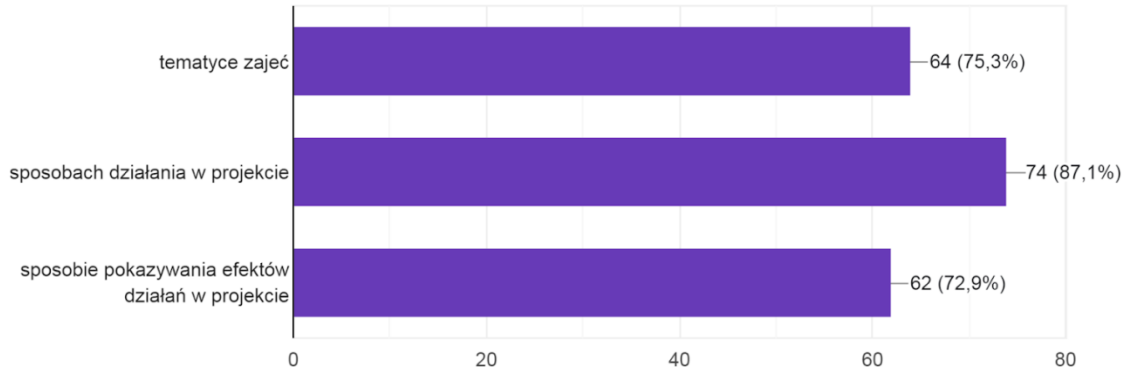
Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie dotyczyło możliwości współdecydowania młodzieży w projektach. Uczestnicy ewaluacji najczęściej wskazywali, że mogli współdecydować o sposobach działania w projekcie (87,1%). Z kolei 75,3% młodych osób stwierdziło, że mogło współdecydować o tematyce zajęć, a 72,9% o sposobach pokazywania efektów działań w projekcie. Można zatem stwierdzić, że zdecydowana większość badanej młodzieży uważa, że otrzymała możliwość współdecydowania o różnych aspektach projektów.

Wykres 2. Możliwości współdecydowania w projekcie

W projekcie mogły(a)ś współdecydować o...

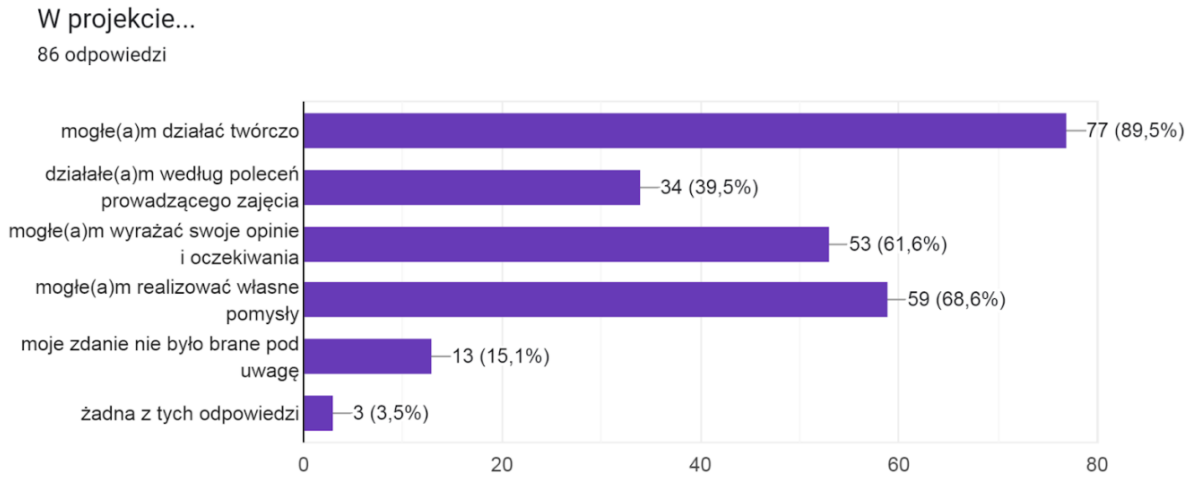
85 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne.

Młodzież została także zapytana o wymiary jej podmiotowego uczestnictwa w projektach. 89,5% młodych ludzi stwierdziło, że udział w projekcie dał im możliwość twórczego działania. 68,6% badanych wskazało, że mogli realizować własne pomysły, a 61,6%, że mieli możliwość wyrażania swoich opinii i oczekiwań. Z drugiej strony prawie 40% osób stwierdziło, że w podczas trwania projektu działali według poleceń prowadzącego zajęcia. Dodatkowo należy wskazać, że 15,1% badanej młodzieży uznało, że jej zdanie nie było brane pod uwagę. Można zatem stwierdzić, że generalnie udział w projektach pozwolił młodzieży na podmiotowe uczestnictwo w trakcie podejmowanych działań.

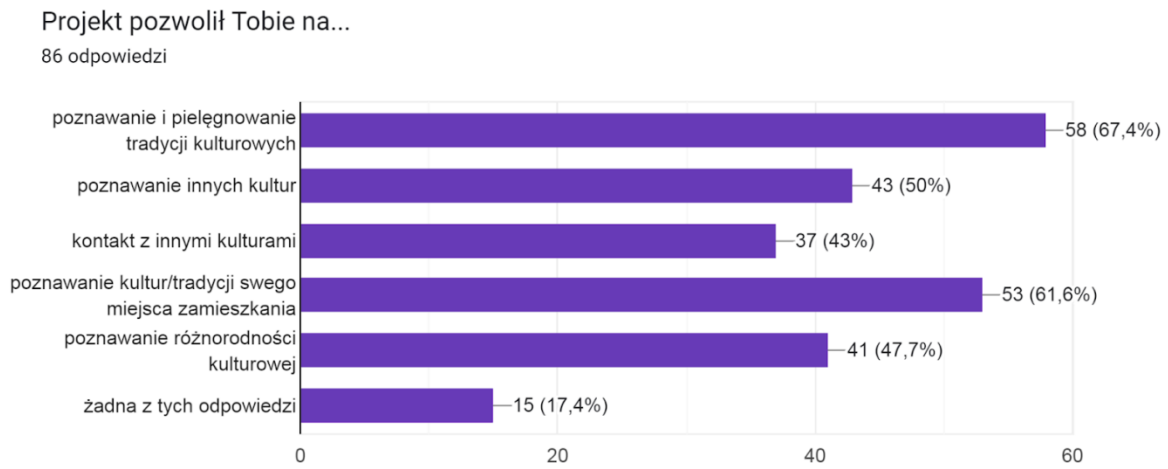
Wykres 3. Wymiary podmiotowego uczestnictwa młodzieży w projekcie

Źródło: opracowanie własne.

Istotne dla ewaluacji projektów było także to, jakie rodzaje działań podejmowano w ramach projektów, szczególnie jeżeli chodzi o poznawanie tradycji i dziedzictwa kulturowego zarówno kultury własnej, jak i innych kultur. Młodzież wypełniająca ankiety-wydzieranki najczęściej wskazywała, że udział w projekcie pozwolił im na poznanie i pielęgnowania tradycji kulturowych (67,4%) oraz na poznanie kultur/tradycji swojego miejsca zamieszkania (61,6%). Co drugi badany zadeklarował, że dzięki projektowi miał możliwość poznania innych kultur. Odpowiedź „poznawania różnorodności kulturowej” wybrało 47,7% młodych ludzi, a „kontakt z innymi kulturami” 43%. Należy podkreślić, że 17,4% respondentów stwierdziło, że udział w projekcie nie pozwolił im na poznanie żadnego ze wskazanych wyżej elementów. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na stwierdzenie, że w odczuciu uczestników części projektów udział w nich nie wiązał się z poznawaniem tradycji oraz dziedzictwa własnej kultury, jak i różnorodności innych kultur.

Wykres 4. Rodzaje działań podejmowanych w projekcie

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie i rekomendacje

Ewaluacja na poziomie regionalnym przeprowadzona w województwie lubuskim w roku 2024 zrealizowała wszystkie wyznaczone przez NCK cele.

Po pierwsze, pozwoliła stwierdzić, że projekty lokalne odnosiły się do celów programu BMK, choć czyniły to w zróżnicowanym stopniu w przypadku celów szczegółowych związanych z umacnianiem tożsamości społeczności lokalnych oraz rozumiejącego wykorzystania wartości dziedzictwa kulturowego wspólnot lokalnych. Wspieranie podmiotowego uczestnictwa młodzieży w kulturze było realizowane w projektach na wszystkich etapach, począwszy od diagnoz lokalnych, w których głos oddano młodzieży, po działania merytoryczne uwzględniające potrzeby, oczekiwania i możliwości młodych ludzi zidentyfikowane w diagnozach, aż po ewaluację, gdzie młodzież mogła ocenić projekty i wartość swojego udziału w nich. Analizy na poziomie regionalnym pozwoliły sformułować określone rekomendacje.

rekomendacje

- Aby osiągnąć zakładane przez programie BMK zmiany w uczestnictwie w kulturze młodzieży, należy zadbać o to, by projekty nie miały formy jedno-, dwudniowych wydarzeń, lecz stanowiły cykl działań rozłożonych w dłuższym czasie. Krótkotrwałe wydarzenia dają niewielkie szanse na realne zmiany.
- Wszystkie projekty lokalne powinny tworzyć przede wszystkim obszar twórczej samodzielnej aktywności młodych ludzi, formy aktywności percepcyjnej są również ważne z punktu widzenia założeń BMK, ale nie powinny dominować ani zastępować twórczych i współtwórczych.
- Warto położyć większy nacisk na zachęcanie edukatorów/realizatorów projektów do uwzględniania w działaniach z młodzieżą w większym zakresie kwestii dotyczących tożsamości lokalnej, lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz różnorodności kulturowej. Wskazane by było wsparcie szkoleniowe, pokazujące jak te kwestie mogą być wprowadzone do projektów w sposób atrakcyjny, nowoczesny, interesujący dla młodzieży i wartościowy poznawczo.

Po drugie, ewaluacja na poziomie regionalnym pozwoliła określić, jak wspierany był rozwój kompetencji i możliwości działania osób pracujących z młodzieżą. Operator Regionalny zorganizował spotkania informacyjno-sieciujące oraz szkolenia/warsztaty obejmujące szeroki zakres merytoryczny, w ramach którego znalazły się kwestie takie jak: zasady i metodyka pracy w

kulturze z młodzieżą; narzędzia i metody pracy edukacyjnej i animacyjnej; pozyskiwanie środków na działania w kulturze; przygotowanie projektu BMK/ diagnoza i ewaluacja w projekcie BMK. Analizy pokazały, że pewnych modyfikacji z punktu widzenia zakresu oddziaływania idei BMK oraz rozwijania sieci w regionie, wymagałyby kwestie organizacyjne, nie do końca korzystne jest bowiem kumulowanie tych dwóch rodzajów interwencji (szkoleń oraz spotkań informacyjnych i sieciujących) i koncentrowanie ich w siedzibie Operatora.

rekomendacje

- Aby dalej poszerzać zakres oddziaływania BMK w województwie, włączyć większą liczbę edukatorów i animatorów oraz podmiotów, warto by było bardziej „zdecentralizować” oddziaływania, czyli część szkoleń i spotkań organizować w terenie, we współpracy z lokalnymi instytucjami i organizacjami.
- Zalecane by było większe wsparcie szkoleniowe edukatorów i animatorów w zakresie przeprowadzania diagnoz oraz ewaluacji, rozwijanie konkretnych umiejętności metodycznych, a także świadomość znaczenia i wartości tych badań w projektach.

Po trzecie, ewaluacja na poziomie regionalnym przyniosła wiedzę na temat tego, jak wspierany był rozwój sieci lokalnych BMK w 2024 roku. Nawiązywanie partnerstw w ramach realizacji projektów lokalnych ma największy potencjał budowania żywych i silnych relacji. Ewaluacja pokazała, że w bieżącym roku sieć wzmocniona została głównie o publiczne instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe, natomiast szkoły oraz firmy działające w obszarze kultury i edukacji to rodzaj podmiotów wciąż są słabo reprezentowanych w sieci. W roku 2024 udało się poszerzyć ją o partnerów z gmin wcześniej w programie niereprezentowanych, ale z drugiej strony analizy pokazują, że rozmieszczenie interwencji w formie projektów lokalnych w województwie jest nierównomierne, aktualnie koncentruje się one głównie na południu regionu.

rekomendacje

- Potrzebne są intensywniejsze działania na tych obszarach, które były reprezentowane w programie w poprzednich latach, ale w ostatniej edycji już nie są, a także tych, które do tej pory nie były objęte żadną interwencją lub tylko bardzo ograniczoną. Niezbędne wydają się tu zabiegi informacyjne i sieciujące, zapoznające z programem, jego założeniami i możliwościami, jakie stwarza, oraz silniejsze wsparcie

lokalnych podmiotów z tych terenów zachęcające do nawiązywania partnerstw z Operatorem Regionalnym i ułatwiających przygotowanie projektów.

- Należałoby powtórzyć rekomendację sformułowaną powyżej, że korzystniejszym dla rozwoju sieci i jej umacniania byłoby organizowanie spotkań informacyjnych i sieciujących oraz szkoleń i warsztatów w terenie, poza siedzibą Operatora, w środowiskach lokalnych.
- Wskazane by było także, by liczba lokalnych partnerów realizatorów projektów nie ograniczała się do jednego podmiotu i by były to podmioty ze środowiska, w którym przeprowadzane są projekty.

Po czwarte, ewaluacja regionalna służyła podsumowaniu ewaluacji projektów lokalnych. Ewaluacje zostały przeprowadzone przez wszystkich realizatorów projektów lokalnych i z aktywnym zaangażowaniem młodzieży. Porównanie zidentyfikowanych podczas diagnoz lokalnych potrzeb i oczekiwań młodzieży związanych ze spędzaniem czasu wolnego oraz uczestnictwem w kulturze ze wskazanymi przez młodych ludzi w ewaluacji rodzajami podejmowanych działań oraz efektami udziału w projektach, pozwoliło stwierdzić, że projekty generalnie odpowiedziały na te potrzeby i oczekiwania. Zostały bardzo dobrze oceniane przez młodych ludzi, co istotne większość z nich potwierdziła, że miała możliwość współdecydowania oraz podmiotowego uczestniczenia w działaniach. Analizy na poziomie regionalnym pokazały też, że praktycy nie zawsze w pełni radzą sobie z zadaniami badawczymi, także związanymi z ewaluacją. Przede wszystkim nie czują się pewnie w tym obszarze, jeśli chodzi o kompetencje, nie wszyscy identyfikują znaczenie ewaluacji oraz nie zawsze mają świadomość, że jest ona integralną częścią działań projektowych, a nie narzuconym z zewnątrz wymogiem.

rekomendacja

- Zalecane by było wprowadzenie do oferty szkoleniowej w większym zakresie warsztatów przygotowujących do prowadzenia ewaluacji, kierowanych nie tylko do realizatorów projektów lokalnych.

Spis tabel i ilustracji

tabele

Tab.1. Potrzeby i oczekiwania młodzieży zidentyfikowane w diagnozach lokalnych i uwzględnione w projektach.....	4
Tab.2. Tematyka projektów i rozwijane kompetencje – zestawienie na podstawie dokumentacji projektów.....	7
Tab.3. Rodzaje podmiotów realizujących projekty lokalne BMK w województwie lubuskim w latach 2024.....	12
Tab.4. Partnerzy Operatora Regionalnego BMK i ich partnerzy lokalni.....	12
Tab.5. Ewaluacja projektów lokalnych – zestawienie zastosowanych technik badawczych i pozyskanych materiałów.....	17

rysunki

Rys.1. Cele programu BMK 2023-2025.....	3
Rys. 2. Mapa sieci lokalnej BMK w roku 2024.....	14

wykresy

Wykres 1. Ogólna ocena projektu.....	21
Wykres 2. Możliwości współdecydowania w projekcie.....	22
Wykres 3. Wymiary podmiotowego uczestnictwa młodzieży w projekcie.....	23
Wykres 4. Rodzaje działań podejmowanych w projekcie.....	24

Załączniki

Załącznik 1. Instrukcja realizacji ewaluacji na poziomie lokalnym, BMK 2024

Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 - województwo lubuskie

Panel

Co to za metoda?

Panel rozumiemy jako metodę polegającą na dyskusji grupowej, prowadzonej przez moderatora/moderatorów z uczestnikami projektu. W panelu mogą być wykorzystywane różne materiały (np. fotografie, filmy, ilustracje) oraz narzędzia i techniki (np. mapy myśli, plakaty), aktywizujące uczestników, stymulujące dyskusję oraz ukierunkowujące ją na ważne kwestie.

Zalety panelu

- aktywnie włącza uczestników do projektu
- traktuje uczestników podmiotowo (oddanie głosu uczestnikom)
- umożliwia interakcje, wymianę poglądów
- pozwala ujawnić zróżnicowanie opinii
- umożliwia wypracowanie wspólnych stanowisk i wniosków

Panel w lokalnej ewaluacji BMK

Po co?

- Celem panelu jest umożliwienie młodzieży biorącej udział w projekcie dokonania jego oceny. Chcemy poznać perspektywę młodzieży dotyczącą tego:
 - co wydarzyło się w trakcie realizacji projektu?
 - jakie były mocne, ale także słabe strony zrealizowanego projektu?
 - co uczestnicy wynieśli z udziału w projekcie?
 - jak udział w projekcie zmienił ich sposób spędzania czasu wolnego?
 - w jakim zakresie projekt dotyczył lokalnej tożsamości/lokalnego dziedzictwa oraz różnorodności kulturowej?
 - w jakim zakresie młodzież uczestniczyła podmiotowo w projekcie?

Kto bierze udział?

- W panelu uczestniczy młodzież, która brała udział w projekcie. Każdy uczestnik powinien wziąć udział w tym działaniu.

Jakie są role?

- Panel powinien być prowadzony przez moderatora/moderatorów, którzy będą kierować rozmową tak, by realizowała ona swój cel (zob. *Po co?*). Moderator/moderatorzy prowadzą rozmowę wykorzystując narzędzie „Podróże z kulturą”. Moderator/moderatorzy powinni wspierać młodzież w wyrażaniu swojego zdania. Moderator/moderatorzy na zakończenie panelu przekazują młodzieży do zrealizowania „Ankieta wydzieranka”. Panel mogą samodzielnie przeprowadzić realizatorzy projektu lub może on być też przeprowadzony we współpracy z zespołem badawczym (członkowie zespołu pełnią rolę moderatorów, realizatorzy projektu organizują spotkanie).

Jak zorganizować panel?

- 1) Zapoznanie się z przygotowanymi narzędziami, które mają być wykorzystane podczas panelu.

- „Podróże z kulturą” - plakaty

Narzędzie do przeprowadzenia zasadniczej części panelu. Jest to 6 plakatów, zawierających 5 pytań do młodzieży (Co się wydarzyło w projekcie? Jakie efekty przyniósł projekt? Co było cenne w projekcie? Co wymagałoby zmiany? Jak projekt zmienił Wasz sposób spędzania czasu wolnego?). Narzędzie służy do aktywnego włączenia uczestników do dyskusji o projekcie i ukierunkowania rozmowy na kwestie istotne w ewaluacji. Wydrukowane plakaty (format co najmniej A3) powinny być powieszone na ścianie pomieszczenia, w którym będzie odbywał się panel. Uczestnikom należy wręczyć samoprzylepne karteczki oraz pisaki/długopisy i poprosić, by odnieśli się do pytań na każdym plakacie - zapisali na karteczkach odpowiedzi i swoje refleksje, a następnie przykleili je na odpowiednim arkuszu. Kolejny krok to otwarta dyskusja na temat tego, co zostało umieszczone na plakatach (należy poprosić uczestników o komentarz i podsumowanie).

- „Ankieta wydzieranka”

Narzędzie to kwestionariusz ankiety w formie wydzieranki, który zawiera 6 pytań. Narzędzie służy do oceny przez młodzież projektu oraz poznania jej zadania na temat tego, w jakim zakresie projekt dotyczył lokalnej tożsamości/lokalnego dziedzictwa oraz różnorodności kulturowej oraz w jakim zakresie uczestniczyła ona podmiotowo w projekcie. Uczestnikom należy rozdać wydrukowane kwestionariusze z prośbą o rozdarcie kartki przy wybranych przez nich odpowiedziach.

- 2) Ustalenie kto będzie przeprowadzał panel – realizatorzy projektu, czy zespół badawczy przy wsparciu realizatorów projektu. O decyzji należy poinformować zespół badawczy maksymalnie do **15.08.2024**. W przypadku, gdy panel ma być przeprowadzany przez zespół badawczy, termin należy ustalić z zespołem.
 - 3) Ustalenie terminu realizacji ewaluacji. Ważne jest, aby wybrać termin jeszcze w trakcie realizacji projektu oraz aby ewaluacja odbyła się na zakończenie projektu. Informację o terminie realizacji ewaluacji należy przekazać zespołowi badawczemu do **31.08.2024**.
 - 4) Poinformowanie uczestników projektu o działaniach ewaluacyjnych i terminie ich realizacji.
 - 5) Zorganizowanie spotkania panelowego (wybór odpowiedniego miejsca, zadbanie o napoje i przekąski, materiały piśmiennicze - pisaki, karteczki samoprzylepne, poinformowanie uczestników). Wydrukowane materiały (plakaty i kwestionariusze ankiety) zapewnia zespół badawczy w sytuacji, gdy to zespół badawczy moderuje panel. Każdy realizator otrzymuje narzędzia w wersji elektronicznej, co umożliwia ich wydruk we własnym zakresie.
 - 6) Dokumentowanie przebiegu panelu (zapisywanie na bieżąco stanowisk i opinii, komentarzy; za zgodą uczestników panel może być nagrywany oraz fotografowany).
 - 7) Po zakończeniu realizacji działania z wykorzystaniem narzędzia „Podróże z kulturą” należy wykonać zdjęcia każdej z plansz, tak aby odpowiedzi umieszczone na karteczkach były czytelne. W tym samym dniu, a najpóźniej w następnym, zdjęcia należy przesłać w wersji elektronicznej na adres mailowy zespołu badawczego. Wypełnione „Ankiety wydzieranki” należy przesłać pocztą tradycyjną do zespołu badawczego¹ w ciągu trzech dni, na podany adres.
- Przygotowanie „Skróconego opisu podsumowującego ewaluację projektów lokalnych”. Opis taki zgodnie ze wskazaniem NCK powinien stworzyć każdy partner lokalny, niezależnie od tego, czy realizował samodzielnie panel ewaluacyjny czy też przeprowadził go to zespół badawczy. Opracowanie to ma mieć z ok. 500-800 słów (ok. 1,5-2 stron) i powinno składać się z trzech części:
 - A. opisu zrealizowanego projektu lokalnego (w tym określenie diagnozy potrzeb, założeń projektu, liczby i wieku uczestników, przebiegu, efektów),

¹ Dotyczy to realizatorów, którzy będą samodzielnie przeprowadzali panel ewaluacyjny.

- B. podsumowania ewaluacji (w tym określenie, w jakim stopniu realizowany w społeczności lokalnej projekt odpowiada na potrzeby młodzieży; w jaki sposób i w jakim stopniu młodzież była zaangażowana w diagnozę lokalną, realizację oraz ewaluację projektów),
- C. wskazania możliwych długotrwałych efektów zrealizowanych działań.

Opis należy przestać w ciągu tygodnia od realizacji panelu w wersji elektronicznej na adres mailowy do zespołu badawczego.

WAŻNE TERMINY

- o **do 15.08.2024** - przekazanie informacji zespołowi badawczemu, o tym kto będzie realizował panel,
- o **do 31.08.2024** - ustalenie terminu przeprowadzenia panelu ewaluacyjnego i przekazanie informacji zespołowi badawczemu,
- o **w ciągu dwóch dni od przeprowadzenia panelu** - przesłanie mailem zdjęć plakatów do zespołu badawczego,
- o **w ciągu trzech dni od przeprowadzenia panelu** - przesłanie pocztą tradycyjną ankiet wydzieranek do zespołu badawczego,
- o **w ciągu tygodnia od przeprowadzenia panelu** - przesłanie mailem do zespołu badawczego „Skróconego opisu podsumowującego ewaluację projektów lokalnych”.

Załącznik 2. Narzędzia do prowadzenia ewaluacji – panel/sesja plakatowa
„Podróże z kulturą (plakaty 1-6)

Podróże z kulturą

1

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

BARDZO
MŁODA KULTURA
woj. lubuskie

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu
Narodowego Centrum Kultury: Bardzo Młoda Kultura 2023–2025

Co się wydarzyło w projekcie?

Co się działo w projekcie,
co robiliście?

2

Co było cenne w projekcie?

Jakie były plusy projektu?
Co wam się podobało?

3

Co wymagałoby zmiany ?

Jakie były minusy projektu?
Co wam się nie podobało?

4

Jakie efekty przyniósł projekt?

Co dało Wam uczestnictwo w projekcie? Co się zmieniło? Czego się nauczyliście?

5

Co dalej w czasie wolnym?

Jak projekt zmienił Wasz sposób spędzania czasu wolnego?

6

Załącznik 3. Narzędzia do prowadzenia ewaluacji – panel/"ankieta–
wydzieranka"

<p>P3 W projekcie... (możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. mogł(e)a(m) działać twórczo 2. działał(e)a(m) według poleceń prowadzącego zajęcia 3. mogł(e)a(m) wyrazić swoje opinie i oczekiwania 4. mogłam realizować własne pomysły 5. moje zdanie nie było brane pod uwagę 6. żadna z tych odpowiedzi mi 	<p>P4 Projekt pozwolił Tobie na... (możesz wybrać więcej niż 1 odpowiedź)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. poznanie i pielęgnowanie tradycji kulturowych 2. poznanie innych kultur 3. kontakt z innymi kulturami 4. poznanie kultur/tradycji swojego miejsca zamieszkania 5. poznanie różnorodności kulturowej 6. żadna z tych odpowiedzi 	<p>P5 Wiek (wybierz 1 odpowiedź)</p> <p>1. poniżej 10 lat 2. 10-12 lat 3. 12-15 lat 4. 16-19 lat</p>	
<p>CZEŚĆ!</p> <p>CZEKAMY NA TWOJĄ OPINIĘ O PROJEKcie REALIZOWANYM W RAMACH PROGRAMU BARDZO MŁODA KULTURA!</p> <p>NADERWIJ ANKIETĘ PRZY WYBRANEJ ODPOWIEDZI I ODDAJ JĄ ORGANIZATOROM!</p> <p>ZACZNIJ TU!</p>			<p>P2 W projekcie mogł(e)aś współdecydować o... (możesz wybrać więcej niż 1 odpowiedź)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tematyce zajęć 2. sposobach działania w projekcie 3. sposobie pokazywania efektów działań w projekcie
<p>P1 Jak ogólnie oceniasz projekt? (wybierz 1 odpowiedź)</p> <p>1. 😄 2. 😊 3. 😐 4. 😞 5. ☹️</p>	<p>P6 Płeć</p> <p>1. dziewczyna/kobieta 2. chłopak/mężczyzna 3. inna</p>		